

Innst. S. nr. 13.

(1998-99)

Innstilling fra utenrikskomiteen om nordisk samarbeid.

St.meld. nr. 30 (1997-98).

Til Stortinget.

SAMMENDRAG

I meldingen gir Regjeringen en bred omtale av det nordiske samarbeidet på de ulike områdene i 1997-98.

Norge hadde i 1997 formannskapet i Nordisk Ministerråd. Kapittel 1.2 inneholder en oppsummering av det norske formannskapsåret. I kapittel 2 gis det en oversikt over de viktigste tverrsektorielle saksområder, fortrinnsvis med utgangspunkt i de saker som var prioritert under det norske formannskapet. I kapittel 3 omtales sektorsamarbeidet. Det gis en oversikt både over det formelle sektorarbeidet i Ministerrådet og det uformelle regjeringssamarbeidet.

Rapporten fra den norske delegasjonen til Nordisk Råd er inntatt som vedlegg til stortingsmeldingen. Nordisk Ministerråds årsrapport for 1997 følger som uttrykt vedlegg.

Det norske formannskapsåret

Regjeringen understreker i meldingen at det nordiske samarbeidet ikke er definert en gang for alle. Under det norske formannskapet i 1997 ble det lagt opp et omfattende program for både å sikre kontinuitet og fornyelse.

For første gang i Nordisk Råds historie ble det på sesjonen i Helsingfors i 1997 gitt en redegjørelse av forsvarsministrene. Dette er et initiativ som vil bli fulgt opp i årene fremover.

På initiativ fra det norske formannskapet er det også lagt opp til et samarbeid for en fellesnordisk IT-politikk. Det første møtet mellom de nordiske IT-ministrene ble holdt våren 1998 under ledelse av det svenske formannskapet.

Det svenske formannskapet i 1998 har tatt initiativ til oppnevning av en gruppe som skal identifisere nye områder for samarbeid i Norden.

Det framholdes i meldingen at de nordiske lands ulike forhold til EU og EØS har skapt økt behov for samtaler, informasjon og koordinering av standpunkter

og holdninger. Et hovedmål er å få best mulig gjennomslag for sammenfallende nordiske interesser. Det er her tale om et trekantsamarbeid mellom de nordiske hovedstedene, Ministerrådets sekretariat i København og delegasjonene i Brussel. Det er Regjeringens oppfatning at regionalt samarbeid av denne typen synes å bli normalt innenfor EU og vil trolig tilta etter en utvidelse østover.

Samarbeidet med nærområdene, som i dag omfatter omlag 1/5 av Ministerrådets budsjett, må etter Regjeringens mening også oppfattes som et samnordisk bidrag til EUs nordlige dimensjon.

Prioritert samarbeid

I Regjeringens formannskapsprogram for 1997 ble følgende seks områder utpekt til hovedinnsatsområder: europeiske og internasjonale spørsmål, utviklingen i nærområdene, informasjonsteknologi, barn og ungdom, den frivillige sektor og velferdssamfunnets utvikling.

Regjeringen ser det slik at alle de fem nordiske land har et sett av nordiske verdier og fellesinteresser å føre fram i forhold til EU. Det er etablert hensiktsmessige rutiner for behandling av EU/EØS-saker, bl.a. et «tidlig varslingssystem» for konkrete EU/EØS-spørsmål. Hensikten er å sikre at saker til behandling i EU og EØS som har fellesnordisk betydning også kan behandles i en fellesnordisk sammenheng på et tidlig tidspunkt. Det er etablert faste årlige møter mellom de nordiske samarbeidsministrene og de nordiske EU-ambassadørene i Brussel.

Det foregår også en nordisk samordning ved implementering av EUs rettsakter for å sikre nordisk rettslikhet.

Det framgår av meldingen at det nordiske samarbeidet i Barents- og Østersjø-regionene er videreutviklet og har også fått en arktisk dimensjon. I formannskapsåret er det arktiske arbeidsprogrammet konkretisert og

utviklet. I 1998 blir det over Ministerrådets budsjett anvendt 10,6 mill. DKK til samarbeidstiltak som gjelder Arktis.

Regjeringen meddeler at statsministererklæringen om en bærekraftig energiforsyning i Østersjøområdet (27. juni 1997) er fulgt opp, bl.a. med gjennomføring av en energistudie i Østersjøregionen. Andre oppgaver har vært et prosjekt for vanskeligstilte familier, barn og ungdom i nærområdene og et prosjekt mot smittsomme sykdommer i Nordvest-Russland og Baltikum.

Regjeringen oppfatter arbeid rettet mot barn og ungdom som en viktig del av det nordiske samarbeidet og meddeler at de viktigste tiltak i formannskapsåret på denne sektoren har vært en videreføring og styrking av ulike utvekslingsprogrammer.

Det framgår av meldingen at Regjeringen i formannskapsåret har ønsket å sette søkelyset mot den frivillige sektors betydning for det nordiske samarbeidet. Dette dreier seg om et nettverk av nordisk samarbeid som kanaliseres gjennom 6-700 nordiske organisasjoner. Det er bl.a. lagt vekt på den rolle de frivillige organisasjonene spiller i forhold til en demokratisk utvikling i nærområdene.

Regjeringen opplyser også at Nordisk Ministerråd har utarbeidet forslag til strategi for å styrke det frivillige nettverk av nordisk samarbeid. Strategiforslaget er oversendt Nordisk Råd til behandling.

Tverrsektorielt samarbeid

Europeiske og internasjonale spørsmål

I meldingen framholder Regjeringen at den europeiske utvikling har en avgjørende innflytelse på innholdet og formen for det nordiske samarbeidet. Det nordiske samarbeidet utgjør i tillegg til rent nordiske saker, et viktig og hensiktsmessig supplerende instrument i de nordiske lands Europa-politikk. Det opplyses i meldingen at til tross for ulik EU-tilknytning forsøker de nordiske land å opprettholde et nært samarbeid i internasjonale organisasjoner, især innen FN-systemet.

Det opplyses at de nordiske EU-landene i årene som kommer vil inneha formannskapet i EU - Finland høsten 1999, Sverige våren 2001 og Danmark høsten 2002. Dette vil gi de nordiske land stor mulighet til å påvirke EUs agenda. Finland må antas å legge stor vekt på et nordisk samarbeid om EUs nordlige dimensjon, hvor især Norge av de nordiske land har lagt for dagen en klar interesse.

Det framgår av meldingen at det påhviler de nordiske EU-land å holde Norge og Island informert om nye direktivforslag. Hensikten er å sikre at saker til behandling i EU og EØS av fellesnordisk betydning på et tidlig tidspunkt drøftes i en nordisk ramme. Formålet er ikke bare å identifisere fellesinteresser. Det er like viktig å få rettet oppmerksomheten mot saker hvor man ikke har sammenfallende interesser. De nordiske samarbeidsministrene avholder nå som et minimum ett

årlig møte i Brussel med de nordiske EU-ambassadører. Samarbeidsministrene har vedtatt at Ministerrådet skal utarbeide en årlig statusrapport om rådets arbeid med EU-saker som oversendes Nordisk Råd.

Nordisk Ministerråds sektorarbeid med Europaspørsmål har en stor spennvidde. Især arbeidet innen forbruker- og ernæringssektorene har høy prioritet i forhold til EU og er også i tråd med Nordisk Råds ønsker. Regjeringen fremholder i meldingen at takket være et godt nordisk samarbeid ble forbrukerpolitikken, i likhet med sysselsettingspolitikken, styrket i Amsterdamtraktaten.

At det nordiske samarbeidet i så stor grad er blitt del av et bredere europeisk samarbeid, medfører naturlig nok at det nordiske samarbeidet er under stadig forandring og vil kreve kontinuerlig oppmerksomhet med løpende justeringer av den nordiske dagsorden, framholdes det i meldingen.

Nærområdene

Det framgår av meldingen at også den arktiske dimensjon etter hvert har kommet sterkere inn i bildet, og vil fra og med 1999 inngå som en del av Ministerrådets nærområdeprogram. Dette gjelder særlig spørsmål vedrørende urbefolkning, levevilkår, helse, miljø og polarforskning.

Utviklingen i nærområdene er av stor politisk interesse for alle de nordiske land. Nordisk Råd har anmodet Ministerrådet om å trappe opp innsatsen i nærområdene i 1999, noe som vil skje ifølge meldingen. Fra norsk side hadde man imidlertid ønsket at dette kunne skje gjennom friske midler og ikke gjennom omdisponeringer.

Det framgår av meldingen at Nordisk Ministerråds nærområdeprogram er delt inn i tre områder: informasjons- og kontaktvirksomhet, stipend- og utvekslingsordninger og prosjektvirksomhet. Det er særlig snakk om prosjekter innen demokratisering og medborgerpolitikk, kulturformidling, helse- og sosiale spørsmål, bærekraftig miljø og ressursutnyttelse og overgang til markedsøkonomi. Fra nordisk side har man understreket behovet for å styrke de frivillige organisasjoners rolle i nærområdene som del av demokratioppbyggingen og som samarbeidspartnere for Nordisk Ministerråd og nordiske frivillige organisasjoner.

Regjeringen ser et klart behov for en bedre koordinering og informasjonsutveksling når det gjelder innsatsen i nærområdene mellom de berørte aktører. Det legges vekt på at Nordisk Ministerråds innsats i nærområdene avgrenses og komplementerer bilaterale samarbeidsprogrammer og andre regionale og mellomstatlige initiativ i området.

Fra baltisk side er det blitt klart presisert at det overordnede mål for samarbeidsprosjektene bør være å støtte integrasjonsprosessen i forhold til EU. Dette vil være et sentralt kriterium for Ministerrådets innsats, framholdes det i meldingen.

Når det gjelder stipendordningen for Baltikum og Nordvest-

R ussland framgår det av meldingen at det legges opp til en gradvis omlegging fra individuelle stipend til nettverks-samarbeid mellom Norden og Nærområdene. Man tar også sikte på at den nye stipendordningen skal støtte oppbyggingen av nettverk og samarbeid mellom ideelle organisasjoner i Norden og nærområdene.

Fra Ministerrådets side ønsker man å stimulere til russisk-baltisk samarbeid som et bidrag til stabiliteten i regionen. Arbeidet her vil bli intensivert og man tar sikte på blandet russisk-baltisk deltakelse i alle prosjekter og programmer hvor dette er naturlig.

Barn og ungdom

Det opplyses i meldingen at barn, ungdom og familiespørsmål har fått økt fokus i det nordiske sosialpolitiske samarbeidet. En rekke av prosjektene som tildeles midler inkluderer representanter fra organisasjoner og institusjoner i de baltiske landene. Støtnadsordningene er likevel ikke lagt godt nok til rette når det gjelder utvidelse/inkludering av representanter fra disse landene.

Miljøsamarbeid

Det framgår av meldingen at nye initiativ i 1997 omfattet arbeidet med klimarelaterte energispørsmål, samarbeid med energisektoren, produktorientert miljøinnsats, miljømerking, samarbeid med konsument- og næringssektoren, samt samarbeid med kultursektoren gjennom bl.a. oppfølging av handlingsplanen for kulturmiljø i landskapet. En spesiell utfordring er knyttet til atomsikkerhet og radioaktivt avfall i Nordens nær-områder.

I likhet med andre lands myndigheter anser de nordiske lands strålevernmyndigheter at de gamle kjerne-kraftverkene i Øst-Europa uten sikkerhetsinneslutning utgjør den største risikoen for helse og miljø på dette felt. På bilateral basis har flere nordiske land etablert samarbeidsprogram og finansierer prosjekter for å bedre sikkerheten ved kjerne-kraftverk, f.eks. Kola kjerne-kraftverk, Leningrad kjerne-kraftverk og Ignalina-verket i Litauen. Nordiske land samarbeider også om en koordinert felles innsats for å rydde opp i atomforurensingen. Gjennomføring av planlagte prosjekter har lenge vært hindret av at R ussland ikke har kunnet gi de vestlige aktørene de nødvendige juridiske garantier. Det framgår av meldingen at Norge i mai 1998 undertegnet en rammeavtale om atomsikkerhet som bl.a. regulerer spørsmålene om skatter og kjernefysisk ansvar. Grunnlaget for å gjennomføre de tiltaksprosjekter som omfattes av avtalen er nå tilstede.

Budsjett, administrasjon, organisasjon

Regjeringen opplyser at det etter påtrykk fra Sverige ble gjennomført reduksjoner i Ministerrådets budsjett både i 1996, 1997 og 1998. Det budsjettforslag for 1999 som samarbeidsministrene har oversendt til Nor-

disk Råd er basert på en uforandret totalramme i forhold til inneværende år. Den norske regjering ønsket å øke totalrammen med 10 mill. DKK, men fikk bare islandsk støtte til dette forslaget.

Av det totale budsjett på 716,9 mill. kroner DKK, skal Norge bidra med 151,6 mill. DKK. Norge skal dessuten bidra med 21,6 mill. DKK til betalingsordningen som er avtalt i overenskomsten om adgang til høyere utdanning.

Det er innført en servicetelefon med fellesnordisk telefonnummer som kan ringes gratis for å søke informasjon om nordiske regler og rettigheter.

Sektorsamarbeidet

Regjeringen understreker i meldingen at statsministrene har det overordnede ansvar for den politiske styring av samarbeidet mellom de nordiske regjeringer. I tillegg til nær og løpende kontakt om nordiske og internasjonale spørsmål, har statsministrene regelmessige møter. På dagsordenen står både nordiske, europeiske og andre internasjonale spørsmål. Foruten to møter i den nordiske krets har de nordiske statsministre også møtt sine baltiske kolleger i Helsingfors 10. november 1997.

Statsministrene har løpende og i sine møter drøftet aktuelle EU/EØS-saker: EUs toppmøter, Schengenavtalen og den nordiske passfrihet, den økonomiske og monetære union, den nordlige dimensjon og samarbeidet forut for de nordiske lands EU-formannskap 2. halvår 1999 (Finland), 1. halvår 2001 (Sverige) og 2. halvår 2002 (Danmark). Også samarbeidet med nærområdene er et fast punkt på statsministrenes dagsorden og statsministrene har understreket betydningen av et EU-engasjement i Barentsregionen.

Det framgår av meldingen at Regjeringen legger stor vekt på samarbeidet mellom de nordiske statsministrene og er av den oppfatning at statsministrenes møter er av stor betydning for det nordiske samarbeid i sin helhet.

Det vises i meldingen til at de nordiske samarbeidsministrene har behandlet og vedtatt en rekke omfattende tverrpolitiske initiativer: En ny forskningspolitisk strategi, et nytt opplegg for det nordiske handikappolitiske samarbeidet og en strategi for samarbeidet med den ideelle sektor.

Samarbeidsministrene kartlegger også områder som kan være aktuelle for utvidet nordisk samarbeid og vil se nærmere på grensehindre som vanskeliggjør pendling eller flytting over grensene i Norden.

Etter Regjeringens vurderinger har de positive sikkerhetspolitiske endringer i Europa de siste årene gjort sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid til en ny dimensjon i samarbeidet. Under Nordisk Råds 49. sesjon i Helsingfors redegjorde for første gang den norske forsvarsminister for nordisk samarbeid om krigsforebyggende og fredsbevarende operasjoner. Til sammen har dette ført til en vitalisering av det nordiske utenrikspolitiske samarbeidet. Det svenske formann-

skapet har dessuten tatt initiativ til utvidet samråd mellom ledelsen i utenriksdepartementene.

Det nordiske samarbeidet både under forhandlingene om samarbeidsavtalen om Schengen og under forberedelsene til forhandlingene med EU om institusjonelle løsninger for norsk og islandsk deltakelse har, etter Regjeringens mening, vært essensielt for utsiktene til å bevare den nordiske passunionen.

I meldingen omtales også det utenrikspolitiske samarbeidet med de baltiske land i det såkalte 5+3-samarbeidet. Under det nordiske og det nordisk-baltiske utenriksministermøtet i Bergen 3.-4. september 1997 sto EUs utvidelsesprosess i fokus. Samtlige nordiske land støttet de baltiske lands ambisjoner om EU-medlemskap. Uenigheten blant dem lå i strategien for hvordan dette best kunne oppnås, fremholder Regjeringen. Det opplyses også i meldingen at det er enighet om at bistanden til de baltiske staters forberedelser til EU-medlemskap skal økes og målrettes. Et nordisk 3. søyle-initiativ er lansert i den hensikt å støtte balternes tilpasning til EU.

Selv om Regjeringen i meldingen konstaterer at det nordiske samarbeidet har fått en konkurrent i europeisk samarbeid i EU, synes også de nordiske EU-land i stor grad å ønske å verne om det unike uformelle nordiske utenrikspolitiske samarbeidet. I OSSE har de nordiske land lenge vært oppfattet som en uformell gruppe med stor innflytelse. Arbeidet med en europeisk sikkerhetspakt og økonomisk og administrativ reform av OSSE er saker hvor nordisk kontakt har vist seg å være særlig nyttig. Nordisk samarbeid vil kunne gi Norge verdifull støtte under formannskapet i 1999. Vårt behov for kontakt med og innsikt i EUs politiske samarbeid vil da bli ytterligere aksentuert, framholdes det i meldingen.

Et praktisk utvalg av nordisk samarbeid på det utenrikspolitiske feltet er byggingen av et felles ambassadebygg i Berlin, noe som er blitt viet stor oppmerksomhet i Tyskland.

Det framgår av meldingen at de økonomiske rammene for kultursamarbeidet er minsket noe i 1997, som et resultat av reduksjonen i Ministerrådets budsjett. Dette har gjort det vanskelig å oppfylle de krav og forventninger som ble skapt til kultursamarbeidet gjennom reformprosessen ved at kulturen ble utpekt som et hovedsatsningsområde i det nordiske samarbeidet.

Det opplyses at kulturministrene har utarbeidet en plan og strategi for det framtidige kultursamarbeidet, og at saken vil bli forelagt Nordisk Råd i form av et ministerrådsforslag til behandling på sesjonen høsten 1998. Et sentralt anliggende i forslaget er forholdet mellom det tradisjonelle kultursamarbeidet med tyngdepunktet i Norden og den nye strukturs krav om et nordisk samarbeid i forhold til Europa. Fra norsk side har holdningen vært at kultursamarbeidet i det alt vesentlige bør være et Nordensamarbeid. Begrunnelsen er både egenverdien av et nordisk kultur- og verdifelleskap og den betydning kulturen og kultursamarbeidet har når det gjelder å opprettholde og styrke nordisk identitet og Norden som region i Europa.

Det opplyses i meldingen at på det mediepolitiske området har de viktigste satsningsområdene i 1997 vært barn og unge, allmennkringkasting i en digital tidsalder, konsekvensene av tendensene til sammen-smelting av ulike overføringsmedier, og forholdet til EU. Nordisk film- og TV-fond har en særskilt betydning innenfor samarbeidet på mediesektoren, og det opplyses at Fondet i 1997 har støttet nærmere 50 ulike produksjoner og har lagt vekt på produksjoner rettet mot barn og unge.

De nordiske kulturministrene er opptatt av å utvikle og legge til rette for et samarbeid med Nordens nærområder. Under henvisning til at kulturforbindelsene til de baltiske land bygges ut relativt raskt, har man fra norsk side i formannskapsperioden foreslått at økt oppmerksomhet rettes mot Barentsområdet.

Det understrekes i meldingen at samarbeidet om utdanning og forskning fortsatt har som overordnet målsetting å skape et velfungerende utdannings- og forskningsfelleskap i Norden. Overenskomsten om adgang til høgre utdanning som trådte i kraft i 1997 er et konkret uttrykk for dette, selv om gjennomføringen av avtalen har medført visse problemer i forhold til opptak av norske studenter til bl.a. medisinstudiet i Danmark. Dette er imidlertid løst bilateralt mellom Norge og Danmark ved særskilte kvoteordninger for norske studenter.

Mobilitetsprogrammene innen utdanning og forskning er også viktige virkemidler i arbeidet for å realisere et vel fungerende utdannings- og forskningsfelleskap i Norden.

Også i 1997 har det vært arbeidet med oppfølging av rapporten «Nordisk nytte», bl.a. ved en omorganisering av Nordisk samisk institutt, som fra og med 1998 vil få en styrket forskningsmessig profil.

På forskningsområdet har Nordisk forskningspolitisk råd sluttført arbeidet med en samlet nordisk forskningspolitisk strategi.

I meldingen viser Regjeringen til at Nordisk Råd i en rekommandasjon om budsjettet for 1999 har bedt Ministerrådet om å vurdere en mulig nedtrapping og utfasing av enkelte forskningsinstitusjoner fra Ministerrådets budsjett, eventuelt ved overgang til nasjonal finansiering. Fra norsk side har en ansett en slik nedtrapping eller utfasing som lite ønskelig, og legger vekt på at virksomheten ved de aktuelle institusjoner gjennomgående er blitt vurdert å ha høy faglig kvalitet og nordisk nytte.

På miljøområdet sies det i meldingen at muligheten for å gjennomføre miljøtiltak i industri og kommunal sektor i Barentsregionen er klart forbedret etter at NEFCOs (Nordisk Miljøfinansieringsselskap) såkalte mykgjøringsfasilitet ble operativ. Mykgjøringsfasiliteten har vist seg å være særlig effektiv når det gjelder å utløse prosjekter i Nordvest-Russland. Det er i denne sammenheng også knyttet forventninger til bruk av NIBs nye miljølåne- og garantiordning. Fra norsk side legges det stor vekt på å få til en

samordnet nordisk innsats og på å styrke samarbeidet med EU.

Nordisk samarbeid på energiområdet er konsentrert om elektrisitetmarkedet, gassmarkedet, energi og miljø, nærområdene, EU/EØS-spørsmål og energiforskning. Etter de nordiske energiministrenes redegjørelse til Nordisk Råd høsten 1996, avga de nordiske statsministrene i Bergen 27. juni 1997 en erklæring (Bergenserklæringen) om bærekraftig energiforsyning rundt Østersjøen. Nordisk energisamarbeid har under 2. halvdel av 1997 og i 1998 i stor grad vært fokusert på oppfølgingen av denne erklæringen. Det har med dette blitt lagt større vekt på nærområdene.

Det nordiske energisamarbeidet skal i fremtiden medvirke til integrering av de nasjonale energisystemene i Norden og Østersjøregionen. Interessen for å diskutere konkrete samarbeidsspørsmål har vært positiv, men interessen for utvidet samarbeid på energiområdet er noe ulik avhengig av energiressursene i de enkelte landene, geografisk plassering og betydningen av EU-samarbeid for de ulike land. Østersjøregionens energiministre vil drøfte den videre utviklingen av et energisamarbeid i regionen på en konferanse i månedsskiftet november/desember 1998.

Det nordiske næringspolitiske samarbeidet var i 1997 bl.a. preget av nordisk samarbeid om europeiske spørsmål, nærområdespørsmål og fellesnordisk utredningsarbeid om små og mellomstore bedrifters bruk av informasjonsteknologi. I tillegg er det igangsatt en større gjennomgang av virksomheten knyttet til Nordisk Industrifond.

Grenseregionalt samarbeid har i flere tiår vært en tung satsing innen det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Dette gir de nordiske grenseregionene gode forutsetninger for å få utbytte av satsingen på grenseregionalt samarbeid i EUs INTERREG-program. Midler fra Ministerrådet til det grenseregionale samarbeidet brukes til samfinansiering med midler fra EU og nasjonale midler. Denne felles satsingen har derfor gitt fornyet styrke til det grenseregionale samarbeidet i Norden.

Det pågår arbeid med revisjon av EUs regionalpolitikk med virkning fra utløpet av 1999. I denne forbindelse er det lagt opp til en tett kontakt både på politisk og på embetsnivå mellom de nordiske landene.

På jord- og skogsbruksområdet har arbeidet med både plante- og dyregenetiske ressurser blitt prioritert opp. Disse spørsmålene blir stadig viktigere både nasjonalt og internasjonalt, opplyses det i meldingen. I internasjonal sammenheng har man i Norden ligget i forkant gjennom Nordisk Genbank for jord- og hagebruksvekster (NGB) og etterhvert Nordisk Genbank for Husdyr (NGH). Felles bevaring av genetiske ressurser vurderes som et område preget av høy nordisk nytteverdi, noe som også gjenspeiles i at det i løpet av det siste året er startet mange nye prosjekter på dette området.

På initiativ fra det norske formannskapet ble det i 1997 åpnet for et nordisk, uformelt nettverk for drøf-

ting av spørsmål knyttet til internasjonal handel med jordbruksvarer. Spørsmål omkring matvaretrygghet og forbrukerhensyn får stadig større oppmerksomhet. Det er fra norsk side foreslått som målsetning at de nordiske land skal være et foregangseksempel når det gjelder å sikre forbrukerne trygg mat.

I avsnittet om økonomi og finanspolitikk opplyses det i meldingen at fra 1. januar 1999 vil alle de nordiske landene ha ulike pengepolitiske regimer. Finland vil som medlem i ØMU inngå i den felles pengepolitikken for landene i unionen. I Danmark, Island og Norge er pengepolitikken på ulike måter rettet inn mot stabil valutakurs, mens Sverige følger et inflasjonsmål i utøvelsen av pengepolitikken.

Det baltiske investeringsprogrammet - som har som målsetting å fremme investeringer i små og mellomstore bedrifter i de baltiske land gjennom å utvikle finanssektoren - er den største samnordiske satsningen rettet mot Estland, Latvia og Litauen. Programmet som strekker seg fram til slutten av år 1999, omfatter finansiell støtte fra de nordiske landene og EBRD på totalt 175 mill. ECU.

Den positive utviklingen i NIBs virksomhet fortsatte i 1997 og banken hadde et overskudd på 114 mill. ECU. Det er i 1997 utbetalt 35 mill. ECU til eierne av overskuddet for regnskapsåret 1996. Forvaltningskapitalen var pr. 31. desember 1997 10 086 mill. ECU sammenlignet med 8 753 mill. ECU ved slutten av 1996.

Samarbeidet innen samferdselssektoren har de senere år vært konsentrert om EU/EØS-relaterte spørsmål, utviklingen av infrastrukturen i Norden og mellom Norden og nærområdene, transport og miljø, IT og transport, samt trafikkikkerhet.

Regjeringen opplyser at fra og med 1. januar 1997 er det nordiske samarbeidet på narkotika-området videreført i et eget ministerråd (MR-NARK), sammensatt av ministre med hovedansvar for narkotikabekjempelse.

Ministrene har vedtatt et samarbeidsprogram fram mot år 2000 der man legger bl.a. vekt på tiltak for å følge misbruksutviklingen, samarbeid om forebyggende tiltak, behandling og rehabilitering, felles innsats i internasjonale fora, og intensivt koordinering av politi- og tollsamarbeidet i forhold til Nordens nærområder.

Når det gjelder samarbeidet på det sosial- og helsepolitiske området opplyses det i meldingen at det norske formannskapet i 1997 tok initiativ til et smittevernsprosjekt for Nordens nærområder. Prosjektet vil gå over en periode på 4 år, og vil være en samnordisk innsats for å styrke smittevernet i Baltikum og Nord-

R
usland gjennom trening av nøkkelpersonell og utvikling av en handlingsplan for modernisering av smittevernet i regionen.

Det opplyses i meldingen at det høsten 1997 ble etablert to nye nordiske organ innenfor det nordiske handikapsamarbeidet: Nordisk Handikappolitisk Råd og Nordisk samarbeidsorgan for handikappspørsmål.

Rådet har 19 medlemmer med bl.a. representanter for Nordisk Råd, brukerorganisasjonene og embetsmannskomiteer innenfor Nordisk Ministerråd. Rådet skal være et rådgivende og policyskapende organ for Nordisk Ministerråd. Nordisk samarbeidsorgan for handikappspørsmål (NSH) skal fremme utveksling av informasjon og erfaringsmaterieell og ta initiativ til nordiske samarbeidsprosjekter.

Forbrukersektoren kjennetegnes ved bredt samarbeid mellom myndigheter, forbrukerinstitusjoner, interesseorganisasjoner og forskningsmiljøer.

Forbrukerrettslige spørsmål knyttet til handel og markedsføring via Internett og overføring av data i elektroniske systemer har stått sentralt de siste årene, og vil også bli prioritert i det kommende året.

Det opplyses i meldingen at det nordiske næringsmiddelsamarbeidet tilstreber felles nordiske tolkninger og gjennomføring av næringsmiddelavgivning og forvaltning av lovgivning av hensyn til handelen mellom de nordiske land. Dette har i 1997 bl.a. blitt ivarettatt ved hjelp av prosjekter om bl.a. kvalitetssikring av tilsyn, veiledning om materialer og gjenstander og fortolkning av tilsetningsstoffdirektivene.

På likestillingsområdet gir det nordiske arbeidet viktige impulser til det nasjonale likestillingsarbeidet. Arbeidet som foregår ved NIKK - «Nordisk institutt for kvinne- og kjønnsforskning» - er unikt både i Europa og verden for øvrig, og det er stor etterspørsel etter NIKKs kompetanse. Fra norsk side blir det lagt stor vekt på å bidra til at NIKK som institutt får styrket sin stilling.

Det nordiske lovsamarbeidet på justissektorens område har som mål å skape mest mulig ensartet lovgivning i de nordiske landene. Samarbeidet tar også sikte på å bidra til at nordiske løsninger kan bli lagt til grunn ved forberedelsen av nytt regelverk i EU.

Det framgår av meldingen at det er undertegnet en redningsavtale mellom Norge og Russland. Avtalen utfyller bestemmelsene i den internasjonale IMO-konvensjonen av 1979 om sjøredning. Det pågår for øvrig et arbeid med sikte på å utvide avtalen til også å gjelde landredning, katastrofe- og miljøvernssamarbeid, samarbeid om bekjempelse av forurensning, herunder atomnedfall, etc.

Det nordiske politi- og tollsamarbeidet (PTN), som tidligere bare var knyttet til narkotikabekjempelse, har fått utvidet sitt mandat til også å omfatte andre kriminalitetsområder.

Nordisk samrådsgruppe på høyt nivå for flyktningsspørsmål (NSHF) drøfter aktuelle asyl- og flyktningsspørsmål og har som formål å legge grunnlaget for utviklingen av fellesnordiske holdninger og ordninger på området. I 1997 og 1998 har særskilte arbeidsgrupper behandlet EU-relaterte problemstillinger, gjenbosetting, retur av avviste asylsøkere og tilbakevending. Som resultat av NSHFs arbeid ble den første felles dansk-norske utlendingsattaché utstasjonert på Sri Lanka i april 1998. Det tas videre sikte på

å utstasjonere en dansk-finsk-norsk attaché i Moskva.

I oktober 1997 vedtok samarbeidskomiteen i Nordisk Ministerråd å nedsette en nordisk arbeidsgruppe for å vurdere behovet for en revisjon av Nordisk Språkkonvensjon. For dette formål skal arbeidsgruppen vurdere behovet for utvidelse av konvensjonen til også å omfatte språkene færøysk, grønlandsk og samisk, og konsekvensene av en slik utvidelse.

På utenrikshandelsområdet og med henvisning til EUs handlingsplan for det indre marked, drøftes muligheten for å styrke utviklingen av det indre marked i Norden, herunder avvikling av gjenstående handels- og grensehindringer og andre innsatser som kan utdype den økonomiske integrasjonen mellom de nordiske land. Dette samarbeidet vil også inkludere innspill til Kommisjonens arbeid med gjennomføringen av det indre marked. Saken vil bli fulgt opp av de nordiske utenrikshandelsministre.

De nordiske forsvarsministermøtene, som avholdes hver vår og høst, har utviklet seg til et viktig forum der ministrene diskuterer politiske spørsmål av felles interesse. Island har fast observatørstatus ved disse møtene, og man har besluttet å åpne for muligheten for å invitere ikke-nordiske land med nær tilknytning til den nordiske agenda. Den russiske og den polske forsvarsministeren har deltatt på hvert sitt møte det siste året. Et eksempel på et meget vellykket nordisk samarbeid er den nordisk-polske brigaden i Bosnia. Det nordiske samarbeidet innenfor IFOR, nå SFOR, i det tidligere Jugoslavia, har bidratt til å utvikle forholdet mellom de nordiske land på det sikkerhetspolitiske og militære området.

I juli 1998 anså man organisasjonen NORDCAPS (Nordic Coordinated Arrangement for Military Peace Support) for etablert. Målet er ved behov å kunne stille en felles nordisk fredsbevarende enhet opp til brigade-størrelse. Systemet skal omfatte enheter fra alle forsvarsgrener. Et nordisk styrkeregister er langt på vei ferdig opprettet.

Det framgår av meldingen at når det gjelder forsvarsrelatert støtte til de tre baltiske land, foregår det et utstrakt samarbeid mellom de nordiske land, i hovedsak innenfor en større multilateral ramme. Det pågår også et samarbeid for å opprette en felles baltisk forsvarshøyskole, Baltic Defence College (BALTDEF-COL) i Estland.

I meldingens omtale av samiske spørsmål opplyses det at Sametingene i Norge, Sverige og Finland den 6. februar 1997 underskrev en avtale om å etablere et felles organ, Samisk Parlamentarisk Råd. Organiseringen av rådet er under utredning. Fellesorganet skal koordinere behandlingen av politiske saker som berører samene som et folk på tvers av riksgrensene og spørsmål av internasjonal art. Videre skal organet virke til å samordne utviklingen i det samiske samfunnet.

En nordisk arbeidsgruppe med representanter fra regjeringene og sametingene i Finland, Sverige og

Norge har drøftet grunnlag og behov for en nordisk samekonvensjon. Den nordiske arbeidsgruppen fremholder at det forhold at samene som et urfolk bebod Norge, Sverige og Finland, gir disse statene et felles ansvar for bevaring og utvikling av samenes næringsgrunnlag, språk og kultur. Arbeidsgruppen foreslår at det oppnevnes en ekspertgruppe som fortsetter arbeidet hen mot en mulig nordisk samekonvensjon.

Videre har arbeidsgruppen gjennom sitt arbeid sett at man på nordisk nivå fortsatt har mange uløste oppgaver med hensyn til samarbeidet om samiske spørsmål. Man foreslår derfor representanter for regjeringene og sametingspresidentene kommer sammen en gang i året for å drøfte slike saker.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen mener årets melding om det nordiske samarbeidet bærer preg av en fortsatt sterk vektlegging av den europeiske dimensjon og samarbeidet mellom Norden og nærområdene. Komiteen vil i den sammenheng vise til at komiteen i Innst. S. nr. 15 (1997-98) om nordisk samarbeid bl.a. uttalte at

«det bør finnes rom for økt satsing mot nærområdene uten at det går på bekostning av høyt prioriterte samarbeidsoppgaver.»

Komiteen har merket seg at det er gjennomført reduksjoner i Ministerrådets budsjett i tre år på rad og at rammen for 1999 er holdt uforandret i forhold til innværende år. Det innebærer at økt satsing på samarbeidsprosjekter mot nærområdene medfører nedskjæringer på en del andre viktige områder.

Komiteen må konstatere at de senere års innstramninger i de nordiske budsjetter bl.a. har rammet sentrale samarbeidsområder på kulturområdet. Det har gjort det vanskelig å oppfylle de forventninger som ble skapt til et forsterket kultursamarbeid gjennom reformprosessen. Komiteen mener kultursamarbeidet fortsatt skal være et hovedsatsingsområde i det nordiske samarbeidet og er enig i at dette samarbeidet i hovedsak skal være et nordensamarbeid. Komiteen vil legge vekt på den betydning kulturen og kultursamarbeidet har når det gjelder å styrke nordisk identitet og Norden som region i Europa. Mot denne bakgrunn ser komiteen det som positivt at Ministerrådet ved kulturministrene har utarbeidet en plan og strategi for det framtidige kultursamarbeidet i Norden, en plan som vil bli lagt fram på Nordisk Råds sesjon i Oslo i november.

Komiteen noterer med interesse at Nordisk Råd de senere år har styrket sitt engasjement på det forsvars- og sikkerhetspolitiske området. I august 1997 holdt Rådet sin første sikkerhetspolitiske konferanse med deltakere både fra parlamentarikersiden og regjeringssiden i Norden, Baltikum og R
uss-land. Samme høst la den norske forsvarsministeren, på vegne av de nordiske forsvarsministrene, fram den før-

ste forsvars- og sikkerhetspolitiske redegjørelse i Rådets historie. Komiteen er enig i at den forsvars- og sikkerhetspolitiske dialogen mellom de nordiske land bør styrkes og utdypes ytterligere, bl.a. når det gjelder deltagelse i fredsbevarende operasjoner. Det vellykkede samarbeidet i den nordisk-polske brigaden i Bosnia har, etter komiteens mening, bidratt til å styrke samarbeidet både innen den nordiske rammen og i forhold til andre land i Østersjøregionen.

Komiteen ser det som positivt at et nordisk styrkeregister nå på det nærmeste er ferdig opprettet, at de felles nordiske øvelsene om samarbeid på det fredsbevarende området er videreutviklet, at de nordiske land viderefører samarbeidet innenfor rammen av den nordiske forsvarsmateriellavtalen og at det er enighet om et nordisk samarbeid om forsvarsrelatert miljøvern. Komiteen ser det som viktig at de nordiske land samarbeider om støtten til de tre baltiske land, bl.a. når det gjelder opprettelsen av en baltisk fredsbevarende bataljon, etablering av et baltisk luftkontrollsystem og en felles baltisk forsvarshøgskole.

Komiteen noterer med interesse Ministerrådets initiativ for å stimulere til blandet russisk-baltisk deltagelse i en del prosjekter og programmer, som et bidrag til økt stabilitet i regionen.

Komiteen er enig i at tiltak rettet mot barn og ungdom er en viktig del av det nordiske samarbeidet, både internordisk og i samarbeidet med nærområdene. Komiteen har merket seg at et prosjekt for vanskeligstilte familier, barn og ungdom i nærområdene er iverksatt i den norske formannskapsperioden. Komiteen mener det er viktig å vektlegge arbeidet med å utvikle et tett samarbeid med nærområdene, og ser økt innsats for å bedre barn og ungdoms situasjon under de kraftige økonomiske og sosiale omveltninger som en riktig prioritering.

Komiteen vil understreke betydningen av framgang i de spørsmål som er knyttet til atomsikkerhet og radioaktivt avfall i Nordens nærområder, og spesielt i forhold til

R
uss-land. Komiteen har notert seg at flere nordiske land på bilateral basis har etablert samarbeidsprogrammer for å bedre sikkerheten ved kjernekraftverkene i våre nærområder og er tilfreds med at det er inngått en rammeavtale mellom R
ussland og Norge som skal gi de vestlige aktørene de nødvendige juridiske garantier og regulere spørsmål som angår skatter og avgifter.

Komiteen har med interesse merket seg at et nordisk fond for finansiering av miljøprosjekter i nærområdene har forbedret mulighetene for gjennomføring av miljøtiltak i industri og i kommunal sektor. Disse prosjektene bidrar til å styrke det nordiske aktivitetsnivået i R
ussland hvor hovedparten av prosjektene er lokalisert.

Når det gjelder energisamarbeidet har komiteen merket seg at det nå legges større vekt på samarbeidet med nærområdene, bl.a. ved oppfølgingen av de nordiske statsministrenes erklæring fra Riga-møtet om en bærekraftig energiforsyning rundt Østersjøen, og at Østersjøregionens energiministre skal drøfte utviklingen av energisamarbeidet i regionen på et møte i desember i år.

Komiteen er enig i at den europeiske utviklingen har en avgjørende innflytelse på innholdet og formen for det nordiske samarbeidet, og at de nordiske lands ulike tilknytning til EU har skapt økt behov for samtaler, informasjonsutveksling og koordinering. Etter komiteens mening synes det å være skapt hensiktsmessige rutiner for behandling av EU/EØS-saker, bl.a. gjennom et «tidlig varslingssystem», for å sikre at saker til behandling i EU og EØS også kan behandles i en fellesnordisk sammenheng på et tidlig tidspunkt. Det er etter komiteens mening grunn til å anta at nordisk samarbeid bidro til å styrke forbruker- og selssettingspolitikken i Amsterdamtraktaten. Komiteen er tilfreds med at det utarbeides en årlig statusrapport om Ministerrådets arbeid med EU-saker.

Etter komiteens mening må de nordiske land legge stor vekt på samarbeidet om EUs såkalte «nordlige dimensjon». Det vil være en viktig oppgave for de nordiske land og Nordisk Råd å bidra til at EUs engasjement og interesse for nordområdene ikke begrenses seg til Østersjøområdet, men at begrepet «den nordlige dimensjon» blir betraktet som et samlet begrep for samarbeidet fra Østersjøområdet i sør, gjennom Barentsregionen og til Arktis.

Komiteen har i den forbindelse merket seg at Stortingets delegasjon til Nordisk Råd i sin rapport har reist spørsmålet om også barentssamarbeidet - i likhet med østersjøsam arbeidet og det arktiske samarbeidet, bør få en parlamentarisk dimensjon. Etter komiteens mening bør Nordisk Råd ha en både aktiv og koordinerende rolle for å sikre et effektivt nordisk samarbeid på parlamentarisk nivå i de tre nevnte regionene.

Komiteen ser det som positivt at Regjeringen i formannskapsåret i Nordisk Ministerråd har satt søkelyset på den frivillige sektors betydning for det nordiske samarbeidet og den ressurs denne sektoren representerer når det gjelder det framtidige nordiske samarbeidet, ikke minst når det gjelder nettverksbygging og demokratiutvikling i nærområdene. Komiteen mener mot denne bakgrunn at det gjennom Nordisk Råds budsjetter er behov for å styrke de frivillige organisasjonenes muligheter for å spille en aktiv rolle som samarbeidspartnere for Nordisk Ministerråd og har merket seg at Ministerrådet har oversendt til Nordisk Råd et forslag til strategi for å styrke det frivillige nettverket i det nordiske samarbeidet.

Komiteen er enig i at mobilitetsprogrammene innen utdanning og forskning er viktige virkemidler for å realisere utdannings- og forskningsfellesskapet i Norden og at disse ordningene i hovedsak vil bli videreført og opptrappet og at det nå vurderes en ny nordisk utvekslingsordning for elever i grunnskolen.

Komiteen har notert seg at Sametingene i Norge, Sverige og Finland har inngått en avtale om å opprette et felles organ, Samisk Parlamentarisk Råd, som skal koordinere behandlingen av politiske saker som berører samene i Norden og spørsmål av internasjonal karakter. Komiteen viser også til at arbeidsgruppen som har vurdert grunnlaget for en nordisk samekonvensjon har foreslått at det oppnevnes en ekspertgruppe som skal fortsette dette arbeidet.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 30 (1997-98) - Nordisk samarbeid - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 28. oktober 1998.

Jan Petersen,
fung. leder.

Johan J. Jakobsen,
ordfører.

Einar Steensnæs,
sekretær.